

УДК 821.163.41'06-3.07:6.024.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.0/25.178942>**Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,***orcid.org/0000-0002-2838-6086*

кандидат філологічних наук,

науковий співробітник відділу світової літератури

Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка

Національної академії наук України

(Київ, Україна) *drozдовskiy@ukr.net*

ПОСТПОСТМОДЕРНІСТСЬКИЙ РОМАН: ЖАНРОВИЙ ПАТТЕРН І МОТИВНО-ТЕМАТИЧНІ КОМПЛЕКСИ

У статті порушено питання про особливості літератури після 2000-го р. та її специфіку в парадигмі постпостмодернізму. Систематизовано вітчизняні й зарубіжні теоретичні міркування про особливості постпостмодерністського роману як такого, жанровий паттерн якого визначає анаморфоза.

Окреслено ключові світоглядно-філософські риси постпостмодерністського роману, а також зіставлено поняття «анаморфози» з поняттям «метаксису», репрезентованому в нідерландській теорії метамодернізму.

На матеріалі кількох сучасних британських романів окреслено перехід постмодернізму в постпостмодернізм. Порушено питання про доцільність розгляду постпостмодернізму в парадигмі не лише англосаксонської літератури, що стосується британської та американської традицій, а й також в аспекті східнослов'янського роману нинішнього часу.

Здійснено дискусію з окремими тезами, експлікованими в монографії І. Кропивко, яка розглядає сучасний український і польський роман у парадигмі постмодернізму, водночас А. Татаренко застосовує поняття постпостмодернізму до сучасного сербського роману. Акцентовано на гібридності постпостмодерністського роману, який інтегрує до себе літературні й нелітературні жанри.

Відмінність постмодерністського наративу від постмодерністського полягає в шуканнях персонажів у площині смислу, а не лише гри, якій підпорядкована постмодерна гібридність і карнавальність. Постпостмодерністська настанова реалізована в авторській інтенції, що передбачає відмову від іронії або ж поєднання іронії зі світоглядними орієнтирами, спрямованими на пізнання реальності й визначення справжності в умовах множинності реальності навколо персонажів.

Постмодерна карнавальність, експлікована на рівні світорозуміння, заміщується постпостмодерною потребою дійти суті речей, усвідомлюючи саму плінність світу. Окреслені світоглядні орієнтири детермінують формування жанрового геіштальту постпостмодерністського роману, у якому представлено новий комплекс тем і мотивів, не властивих попередній культурно-історичній традиції.

Ключові слова: постпостмодернізм, постмодернізм, сучасний британський роман, парадигма смислу, іронія, гібридність, анаморфоза.

Dmytro DROZDOVSKYI,*orcid.org/0000-0002-2838-6086*

Candidate of Philological Sciences,

Academic fellow at the Department of World Literature

of Shevchenko Institute of Literature

of the National Academy of Sciences of Ukraine

(Kyiv, Ukraine) *drozдовskiy@ukr.net*

POST-POSTMODERN NOVEL: GENRE PATTERN AND MOTIF-THEMATIC UNITS

In the paper, I discuss the question about the peculiarities of literature after 2000 and its specificity in the post-postmodern paradigm. Ukrainian and world theoretical conceptions of the peculiarities of the posts-postmodern novel are systematized, the genre pattern of which determines the anamorphosis as a key principle.

The main philosophical features of the post-postmodern novel are outlined, and the concept of anamorphosis is compared to the concept of metaxis, represented in the Dutch metamodernist theory. Several contemporary British novels outline the transition of postmodernism to post-postmodernism. The issue of considering post-postmodernism in the paradigm of not only Anglo-Saxon literature related to the British and American traditions but also in the East Slavic novel has been spotlighted.

A discussion was conducted with the theses explicated in I. Kropivko's monograph, which outlines the contemporary Ukrainian and Polish novel in the paradigm of postmodernism, while A. Tatarenko uses the notion of post-postmodernism applying it to the contemporary Serbian novel. I focus on the hybrid nature of the post-postmodern novel, which integrates

literary and non-literary genres. The difference between a postmodern narrative and a post-postmodern is in the plane of meaning and not just a game subordinated to carnival.

The post-postmodern approach is realized in the author's intention, which implies irony or the combination of irony with orientations aimed to explain the reality and get the authenticity in the multifaceted reality around characters. Postmodern carnival, exploded at the level of worldview, is replaced by post-postmodern necessity to reach the essence of the nature taking into account the fluidity of the world. Outlined worldviews determine the formation of the genre of the post-postmodern novel, which presents a new set of themes and motives that are not inherent in the previous cultural tradition.

Key words: *post-postmodernism, postmodernism, contemporary British novel, paradigm of meanings, irony, hybridization, anamorphosis.*

Постановка проблеми. Літературознавство 2010-х рр. актуалізує проблему вивчення сучасного літературного процесу, у лоні якого відбувається формування нових соціокультурних, поетологічних і світоглядно-філософських параметрів, відмінних від постмодерністських. З огляду на це важливе завдання теорії літератури полягає в окресленні нової культурно-історичної ситуації, що прийшла на зміну постмодернізму.

Таке завдання вже на перших етапах реалізовано як у західноєвропейському (британському), так і пострадянському науковому просторі (роботи О. Маркова (8), О. Павлова (9; 10; 11) та інших). Водночас в окремих дослідженнях наявна спроба розглядати літературний матеріал після 2000-го р., що, на думку укладачів кількох поважних літературних компендіумів британського роману (що також містять ґрунтовані літературознавчі розвідки (15; 16), є своєрідним вододілом сучасного літературного процесу, у парадигмі постмодернізму.

У зв'язку з цим виникає питання про те, чи є постпостмодернізм як явище, що прийшло на зміну постмодернізму, продуктом переважно англо-саксонської культурної традиції (або ж американсько-британської), чи все-таки ця культурна й уже доволі сформована літературна (зокрема в британській літературі) парадигма може бути екстрапольована на матеріал східнослов'янських літератури, тим більше, що, наприклад, у вітчизняному літературознавстві уже є спроби послуговуватися поняттям постпостмодернізм під час вивчення сербської літератури (роботи А. Татаренко (12). Зазначене вище визначає актуальність літературознавчих студій, у яких осмислено сучасний літературний процес із позицій філософії та естетики, жанрології й поетики.

Постмодерністський роман постає складним, гетерогенним і гібридно-анаморфним явищем, у якому мають розвиток тенденції, пов'язані з гібридизацією жанрового паттерну (що властиву й постмодернізму), а також експлікація тем, мотивів і проблемних комплексів, що дають підстави говорити про можливість бодай у цих аспектах окреслити сутність постпостмодерністського нарративу.

Аналіз досліджень. У монографії «Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтір)» Ірина Кропивко ставить перед сучасним літературознавством кілька непростих запитань, від розв'язання яких залежить методологія розуміння й аналізу сучасного літературного процесу, який І. Кропивко трактує в категоріях постмодернізму, хоча водночас у західному й навіть російському літературознавстві (Н. Маньковська (6; 7), О. Марков (8), О. Павлов (9; 10; 11) є ґрунтовні роботи, у яких літературний процес після 2000-го р. потрактовано в парадигмі постпостмодернізму.

Вивчаючи постпостмодерністський роман, Т. Бовсунівська визначає жанрову природу цього явища через поняття «анаморфози» (Бовсунівська, 2017: 211). Науковиця зауважує, що «анаморфоза як специфічне оптичне викривлення зображення покликається до життя нашим свідомим спрямуванням до синкретизації кількох ймовірних проєкцій споглядання».

В основі цього оптичного прийому лежить явище «анаморфи», яке є «зображенням, створеним за допомогою перспективи (або ж при обізнаності з перспективою, але без безпосереднього використання її правил» (Бовсунівська, 2017: 212). В історії європейського живопису постренесансного періоду знаходимо чимало прикладів подібної гри з перспективою, яка й формує в сприйнятті глядачів різні об'єкти, які залежно від кута зору трансформуються в щось інше. У ХХІ ст., відповідно до припущення Т. Бовсунівської, «анаморфа стає звичною формою мислення» (Бовсунівська, 2017: 213). «При утворенні образу методом анаморфози актуалізується як спосіб, так і намір спостереження, яке змінюється настільки, що дотримання правдивості та об'єктивності у цьому разі унеможлиблюється».

І. Кропивко, даючи визначення постмодерного карнавалу як центральної категорії постмодернізму й постмодерного світосприйняття, проводить лінію розмежування з визначенням, яке традиційно побутує в літературознавстві від часів появи праць М. Бахтіна. Проте два компоненти у визначенні

постмодерного карнавалу з огляду на наявність антиколоніальних мотивів у прозових творах авторів видається також сумнівним, зокрема такі: «карнавальне переосмислення стосується гри знаків, а не значень і стосунків реального світу; <...> ідея ціннісного оновлення трансформується в ідею карнавальної рівноправності» (3, с. 509).

Автор не може погодитися з таким висновком з огляду на аналізований у монографії матеріал: ревізія колоніального минулого підважує рівноправність колоніального й постколоніального способів існування явищ, способів інтерпретації дійсності. Колоніальна залежність від імперського центру в минулому поступається постколоніальному стану речей, коли суб'єкт здійснює ревізію минулого й у процесі ревізіювання звільняється від травматичних важелів впливу того самого минулого.

І. Кропивко наголошує на тому, що «постмодерна іронічна література зруйнувала модерну ціннісну вертикаль метафізичних понять Істини, Добра, Краси і сфокусувала увагу читача на питаннях власної екзистенції у світі, позбавленому невідомого й таємниць» (3, с. 510). Безперечно, не викликає сумніву що для постмодернізму, який здійснює ревізію гранднативів (як зауважує дослідниця), властива реконструкція зазначених «метафізичних понять», які є іманентними чинниками формування «великих наративів».

Водночас ревізія колоніального минулого, соціально-політичної нестабільності теперішньої політики британського уряду тощо дає підстави говорити про реактуалізацію концепту «Істини» в сучасному літературному процесі, оскільки переосмислення форм колоніальних стосунків у минулому, ревізія дискурсу тілесності покликані саме сформувати новий образ «Істини» як постметафізичного поняття, актуалізованого в постмодерній культурі.

Можливо, інтенсивніше звернення дослідниці до праць Ю. Габербаса допомогло б прояснити цей непростий аспект, представлений у новітній літературі України й Польщі. Західні дослідники літератури після 2000-го р. зауважують актуалізацію смислової парадигми в сучасних творах, зокрема романах. І шуканням персонажів у парадигмі смислу, що передбачає, відповідно, визначення мети, цінностей та ін., дає підстави говорити уже не про постмодернізм, а про постпостмодернізм.

Дослідження І. Кропивко ставить серйозне питання про те, чим тоді постає постпостмодернізм: чи може ця теоретична концепція й уже доволі сформована культурна парадигма бути облікована на український і польський літератур-

ний матеріал, чи все ж таки вона є результатом особливостей розвитку літературного процесу в англо-саксонському світі.

Один із підрозділів аналізованої монографії має назву «Пошук смислових і ціннісних територій у літературі подорожей». І. Кропивко, аналізуючи травелоги, подорожні постмодерністські нариси й окремі видання, доходить висновку, що в літературі подорожей «спостерігаємо посилення інтересу до процесу встановлення індивідуальних каузальних значень у дотику до власних відчуттів, що зумовлює їхню неповторність і варіативність, неможливість відтворення й перевірки» (3, с. 195).

Індивідуалізація вражень від подорожей, фіксація особистісних нюансів сприйняття – важливий компонент постмодерного світовідчуття й постмодерної репрезентації дійсності, проте чи не маємо навіть у такій формі фіксації індивідуальних значень орієнтації на формування певної індивідуалізованої смислової парадигми? «Руйнування суспільних стереотипів», «мінливість світогляду людини й світу навколо неї», про які пише авторка (Кропивко, 2019: 195) не заперечують бажання оповідача зафіксувати власні враження від простору, а отже, сформувати певний індивідуалізований ціннісний простір, який, безперечно, не піддається верифікації.

І. Кропивко має рацію, зазначаючи, що в літературі подорожей у постмодерністський період «зовнішній щодо наратора й читача об'єктивний світ, трансформований у художню реальність, з одного боку, набуває виміру внутрішнього в процесі його емоційного й розумового освоєння наратором. З другого боку, внутрішній світ емоцій і думок наратора набуває зовнішнього вияву» (Кропивко, 2019: 196). Як наслідок, «зв'язок між зовнішнім щодо художнього тексту світом і персонажем-наратором досягається завдяки емоційному й інтелектуальному осягненню, стає справою суб'єктивного сприйняття без виходу в площину загальнолюдських знань».

Зазначена теза не викликає сумніву, проте спробуймо подивитися на цей процес інакше: чи не формує сукупність таких суб'єктивних сприйнятів певного географічного простору нової системи цінностей і значень, генерованих у результаті індивідуального емоційно-чуттєвого сприйняття різних нараторів і читачів? Чи не є ці окремі спроби ревізіювання локусів без «виходу в площину загальнолюдських знань» формою конструювання нової світоглядно-ціннісної парадигми певних географічних зон, а отже, ідеться про формування ціннісної дійсності, яка має аксіологічну й антропологічну основу.

Т. Бовсунівська підсумовує свою наукову візію постпостмодерністського роману міркуваннями про те, що «новий жанрологічний гештальт проєктується як система плинних ознак жанру, втім, ця «плинність» дедалі більше набуває структурності та закономірності. Висунення на перший план жанрових трансформацій та модифікацій, зневаження будь-якої нормативності як принципу виструнчення та кодифікації, превалювання непрявленої суті над випуклим значенням, ініціація непрозорих понятійних схем як суспільно значимих результатів та процесів, – ці та інші закономірності впливають на формування нового жанрологічного гештальту» (Бовсунівська, 2017: 220). Подібний висновок, здається, ставить значно більше запитань перед сучасною теорією літератури, ніж пропонує відповідей.

Постпостмодерністський роман перебуває в стадії свого формування, крім того, сьогодні переважно в англо-саксонському світі відбувається формування нової концепції культури, яку умовно характеризують поняттям «постпостмодерної». Проте наведена розлога цитата potwierджує в іншому: постмодерністський роман розширив межі жанру, створивши потенційну необмежену кількість трансформацій. Постмодерністський роман залучає до себе літературні й не літературні жанри, поєднуючи вигадку з реальними фактами, інтегрованими до тканини художнього твору. Лише інтенція наратора й авторська настанова можуть визначити, у якому ключі доцільно сприймати текст: як іронію, пас-тиш чи спробу осмислення реальності відповідно до «справжньої» дійсності.

Гібридизація роману, пов'язана з постмодерністськими експериментами в цьому жанрі, зробила, по суті, будь-яку подальшу трансформацію такою, що є продовженням постмодерністських шукань авторів. У такому разі визначення вже іманентно постпостмодерністських рис видається наразі неможливим і недоцільним проєктом.

Мета статті – визначити жанрову сутність постпостмодерністського роману, окресливши форми зв'язку з постмодерністським через концепцію «анаморфози» як епістемологічного ядра жанрового паттерну; схарактеризувати світоглядні параметри постпостмодерністського роману, узагальнивши окремі мотивно-тематичні комплекси, властиві сучасному британському роману після 2000-го р.

Виклад основного матеріалу. Принцип анаморфози суголосний світоглядним змінам, притаманним сьогоденню. Результати нанотехнологічних експериментів, дослідження в царині астрофізики підважують традиційні уявлення про

природу речей, а квантові закони досі постають ділянкою науки, яка щоразу дає можливість дослідникам виявляти нові властивості матерії й часу.

Експерименти у фізиці виявляють нові найменші одиниці матерії, що, зрештою, підважує традиційні уявлення про «фізику світу». Т. Бовсунівська трактує анаморфозу, услід за О. Петровською («Теорія образу», Москва, 2010 р.) як «нематеріальний образ, безтілесний образ або як абстрактно-логічну сутність. У будь-якому разі такий образ виникає там і тоді, де і коли проявляється змінена форма сприйняття описуваного чи продемонстрованого явища, об'єкта» (Бовсунівська, 2017: 214).

Подібне тлумачення явища анаморфози як «образу, що не є образом» нагадує метафору «обидва-ніхто», репрезентовано в «Нотатках про метамодернізм» Т. Вермюлена й Р. Ван ден Аккера (13). «Метакзис», на думку нідерландських теоретиків культури, виникає в результаті розгойдування погляду суб'єкта реальності між двома полярними формами сприйняття або відчуття дійсності.

Метамодерністські об'єкти мистецтва, як наслідок, постають такими, що поєднують раніше не поєднуване, водночас вони не можуть бути зведені до жодного окремого компоненту, з якого сформовані. «Жанрова модифікація – це авторська проєкція ідеологічної анаморфози з обов'язковим використанням певної суми трансформацій та певного засадничого жанрового паттерну» (Бовсунівська, 2017: 215).

Подібне тлумачення, яке пропонує Т. Бовсунівська, видається логічним для поясненням специфіки британського постпостмодерністського роману. По-перше, принцип анаморфози представлений у самому світогляді персонажів. Брайоні Толліс у «Спокуті» (5) І. Мак'юена виявляє неспроможність ідентифікувати фрагмент реальності: власне сприйняття видає хибу й призводить до поразки. Прагнення об'єктивно й адекватно відтворювати дійсність у свідомості постає предметом розмислів персонажів роману «Амстердам» І. Мак'юена (вір було написано до 2000-го р., який автор визначає своєю межею в історії сучасної британської літератури, водночас варто розуміти умовність подібної межі, оскільки будь-яке явище має свою передісторію й ґрунт, із якого виростатиме).

Персонажі роману «Амстердам» вдаються до осмислення категорій краси, істини й добра, здійснюючи це в парадигмі уявлень німецької класичної філософії й кантіанської естетики та трансцендентальної філософії. «Час відвойовувати

музику в комісарів і час відроджувати в музиці колишню комунікативність, бо в Європі вона кувалася в гуманістичній традиції, що завжди визнавала загадку людської природи; час визнати, що публічне виконання – це «закрите причастя», і час визнати першість ритму, тону й елементарного характеру мелодії. Для цього ми мусимо виробити сучасне визначення прекрасного, не просто повторюючи стару музику, а це, у свою чергу, неможливо без розуміння «фундаментальної істини». <...> наша здатність «зчитувати» ритми, мелодії та чарівливу суголосність, як і наші унікальні людські здібності до вивчення іноземних мов, генетично обумовлені. Ці три елементи, виявлені антропологами, наявні в усіх культурах» (4, с. 32).

З одного боку, в романі відчутний іронічний модус світосприйняття, властивий оповідачеві: «його добробут, його видавнича «імперія» залежать від невпинної експлуатації недоумкуватих: приховані числові шифри у Біблії віщують майбутнє, інки родом з космосу; Священний Грааль, друге пришестя, третє око, сьома печатка, Гітлер живий і здоровий у Перу» (Мак'юен, 2017: 68).

З іншого боку, часом складно визначити межі іронії в осмисленні тих феноменів, які в традиційній постмодерній парадигмі співвідносяться з поняттям «гранднаративів», а отже, потребують деконструкції: «визначення музичної краси веде до визначення й людської природи, що поверне нас до гуманітарних наук і комунікативності...» (Мак'юен, 2017: 33).

І. Кропивко звертає увагу на принципи руйнування «гранднаративів» у польському й українському постмодернізмі, водночас добираючи для аналізу літературні романи, які припадають на період після 2000-го р., тобто тоді, коли в західноєвропейському літературознавстві відбувається актуалізація пошуків у площині постмодернізму (11).

До постмодерністського роману було долучено фрагменти з не літературних жанрів, які сформували уявлення про нього як потенційно «всеїдний». До творів романного жанру за постмодернізму було долучено енциклопедичні статті, фрагменти з газет і журналів та іншого. Єдине, що вирізняє таку стратегію написання роману, так це постмодерна гра, що є однією з ключових світоглядних настанов, до яких зверталися письменники.

Сьогодні в романі «Хмарний атлас» Д. Мітчелла (14), який на думку британських критиків і літературознавців, є одним із найбільш виразних у плані розуміння переходу постмодернізму в постпостмодернізм, маємо на поетологічному

рівні стратегії, по суті, закладені в постмодернізмі: погляд на певне явище з різних часових ракурсів, множинність інтерпретації того самого явища, соціальний ангажемент твору, жанрова дифузія й фрагментованість тощо. Ці риси можемо знайти в іншому романі, який є знаковим у парадигмі постпостмодернізму: «Історія світу в 10 ½ розділах» Дж. Барнса. Обидва твори наслідують епічну стратегію репрезентації художньої реальності. Проте відмінності між двома знаковими творами новітньої британської літератури усе-таки наявні, проте стосуються вони не поетологічного рівня, а світоглядно-філософського, детермінованого авторськими художніми настановами.

Якщо в «Історії світу в 10 ½ розділах», що складається з різних історій, що мають різну тематичну, мотивну й проблемну репрезентацію, домінує прагнення подати художню дійсність в переінакшений спосіб, послуговуючись водночас іронією як модусом світосприйняття, то в «Хмарному атласі» іронічний модус репрезентації реальності зникає, натомість маємо актуалізацію екзистенціалістських проблем, представлених значно інтенсивніше в прозі А. Мердок, ніж у Дж. Барнса.

Особливий екзистенціалістський світогляд детермінований специфікою зображення хоронотопу в романі, зокрема ж часових трансформацій. Категорія часу розпадається на лінійну та циклічну, причому, крім цього, виникає ще один тип часового перетікання, який досі не був властивий художній репрезентації.

Кожний із шести наративів «Хмарного атласу» реалізує принцип циклічності, пов'язаний із ніцшеанською концепцією волі до влади. Цей аспект літературознавчої проблеми уже знаходив осмислення в сучасному британському літературознавстві. Людство іде по колу, припускаючи тих самих помилок і потрапляючи в ті самі пастки. Така ситуація детермінована одвічним прагненням певної групи людей підкорити собі більшість і використовувати їх як силу для збагачення. Епоха великих географічних відкриттів, відповідно до авторської концепції, а також пізніші мореплавання стали початком розвитку капіталізму, який утвердив людину в думці про необмеженість територій і ресурсів: якщо один ресурс завершується на певній території, то тепер у результаті мандрівки його можна взяти в іншому місці, підкоривши собі тих, хто є його власниками зараз.

Отже, розвиток мореплавання й технологій видобування корисних ресурсів став важливим інструментом у просуванні капіталістичних ідей. За Д. Мітчеллом, саме капіталізм став однією

з виразних сил у формуванні прихованого (імпліцитного) колоніалізму, властивого зазначеній політично-економічній системі.

Необмеженість світу у результаті розвитку інфраструктури морських сполучень не стала частиною прогресу людства, оскільки прогрес передбачає поступ у єдності інтелектуально-духовних устремлінь із політично-світоглядними позиціями й технологічними ідеями. Технологія відокремилася від забезпечення інтелектуально-духовної стабільності людини й у результаті в романі показано, як технологічна дійсність стає заміником реальної дійсності. Світ Нео-Сеулу репрезентує окрему дійсність, що має постантропоценний і постгуманістичний характер.

Антропоценна дійсність, сформована в результаті інтенсивного втручання людини в усі природі й штучні процеси на планеті, мала негативний результат. Технологія, відокремившись від людини, запропонувала навзаєм лише уявну, ілюзорну свободу, що обмежена дискурсом гіпертрофованих насолод, що мають найпростіший характер. Натомість людство не просунулося в плані розвитку інтелектуальних умінь. Технології контролювані лише окремою групою людей, невеличкою кастою, яка, даючи громадянам неоімперії надсучасні способи пересування чи проведення дозвілля, насправді робить усіх частиною постантропоценної дійсності, у якій попит на насолоду стає інструментом підкорення людини, яка потрапляє в новий постгуманістичний капіталістичний ланцюг взаємовідносин.

Постгуманістична капіталістична дійсність остаточно призводить до здатності більшості мешканців Нео-Сеулу сприймати дійсність критично, а також аналізувати власне місце в ново-сформованій системі взаємовідносин. Зазначена проблема оприявнює циклічність представленої в романі моделі часу, у якій розвиток технологій жодним чином не означає духовно-інтелектуального поступу людства. Різні наративи, які

сукупно витворюють гетерогенний роман «Хмарний атлас», покликані переконати реципієнтів за допомогою широкого культурно-історичного полотна в тому, що воля до влади постає іманентною рисою людини, яка, зрештою, й призводить до цивілізаційної катастрофи.

Висновки. У результаті аналізу й зіставлення сучасних літературознавчих поглядів на природу сучасного роману й постпостмодернізму загалом автор дійшов висновку про розвиток тенденцій гібридизації в лоні цього жанрового утворення.

Водночас, у постпостмодерністському романі має місце репрезентація нових, порівняно з постмодерністським, проблемно-тематичних і мотивних комплексів, що засвідчують розширення й оновлення світоглядно-філософських параметрів.

Крім того, з огляду на визначення жанрового паттерну сучасного роману через категорію «анаморфози» недоцільно намагатися визначити специфіку постпостмодерністського роману на жанровому рівні, оскільки гібридизації, властива цьому явищу, має потенційно нескінченні трансформаційні вияви. Специфіку постпостмодерністського роману доцільно розглядати через аналіз світоглядних позицій протагоністів, філософських настанов і інтенцій, реалізованих у мисленні персонажів, у категоріях життєсвіту й світосприйняття загалом.

У постпостмодерністському британському романі помітна реактуалізація шукань персонажів, спрямованих на пізнання реальності в смислової парадигмі й на формування ціннісних засадничих принципів світорозуміння, пов'язаних із уявленням про істину, добро, красу тощо. Міркування І. Кропивко про занепад гранднративів, видається слушним у парадигмі постмодернізму, проте в постпостмодернізмі маємо розмисли персонажів про сутність гуманізму й стосунків, цінність і смисл життя, що, відповідно, детермінують повернення заперечуваних раніше гранднративів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бовсунівська Т. В. Теорія роману; навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2017. 448 с.
2. Барнс Дж. Історія світу у 10½ розділах. К. : Темпора, 2012. 352 с.
3. Кропивко І. Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтір) : монографія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 524 с.
4. Мак'юен І. Амстердам; пер. з англ. О. Смольницької. К. : Видавнича група КМ-БУКС, 2017. 224 с.
5. Мак'юен І. Спокута; [пер. з англ. В. Дмитрук]. Львів : Кальварія, 2008. 344 с.
6. Маньковская Н. Б. От модернизма к постпостмодернизму via постмодернизм // Коллаж-2 / Круликов В. А. (ред). М. : ИФ РАН, 1999. С. 18–25.
7. Маньковская Н. Б. Феномен постмодернизма. Художественно-эстетический ракурс. М., СПб. : Центр гуманитарных инициатив, 2016. 495 с.
8. Марков А. В. Постмодерн культуры и культура постмодерна. М. : Рипол-Классик, 2018. 256 с.
9. Павлов А. В. 2018. Образы современности в XXI веке: метамодернизм // Логос. 2018. Т. 28. № 6. С. 1–19.

10. Павлов А. В. Социальная теория: постмодернистский поворот – модернистский разворот // *Общественные науки и современность*. 2018. № 5. С. 158–170.
11. Павлов А. В. *Философия культуры в постпостмодернизме: критический анализ*. Автореферат дисс. на соис. уч. ст. докт. філософ. наук, 2019 / Режим доступу: https://iphras.ru/uplfile/zinaida/ROOTED/aspir/autoreferat/pavlov/Pavlov_avtoreferat_signed.pdf. Дата доступу: 10.08.2019.
12. Татаренко А. Будівничі музики і ді-джеї: функція музики у формуванні поетики постмодернізму та постпостмодернізму (на матеріалі сербської літератури // *Музична фактура літературного тексту*. Інтермедіальні студії (за редакцією С. Маценки). Львів : Апріорі, 2017. С. 241–252.
13. Akker R. van den, Vermeulen T. 2010. Notes on Metamodernism // *Journal of Aesthetics and Culture*. Vol. 2. Pp. 1–14.
14. Mitchell D. *Cloud Atlas*. London : Random House. 2004. 528 с.
15. *The contemporary British novel since 2000*; edited by James Acheson. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2017. 214 p.
16. *The Routledge companion to twenty-first century literary fiction*; edited by Daniel O’Gorman and Robert Eaglestone. London-New York : Routledge, 2018. 474 p.

REFERENCES

1. Bovsunivska T. V. *Teoriia romanu; navch. posib.* [Theory of the novel; teach manual]. K. : VPTs “Kyivskiy universytet”. 2017. 448 p. [in Ukrainian].
2. Barns Dzh. *Istoriia svitu u 10½ rozdilakh* [History of the world in 10½ chapters]. K. : Tempora, 2012. 352 p. [in Ukrainian].
3. Kropyvko I. *Ukrainska i polska postmoderna proza (karnaval, frahmentatsiia, frontyr): monohrafiia* [Ukrainian and Polish postmodern prose (carnival, fragmentation, frontier): monograph]. K. : Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 2019. 524 p. [in Ukrainian].
4. Makiuen I. *Amsterdam* [Amsterdam]. K. : Vydavnycha hrupa KM-BUKS, 2017. 224 p. [in Ukrainian].
5. Makiuen I. *Spokuta* [Atonement]. Lviv : Kalvariia, 2008. 344 p. [in Ukrainian].
6. Mankovskaya N. B. *Ot modernizma k postpostmodernizmu via postmodernizm* [From modernism to post-postmodernism through postmodernism] // *Kollazh-2*. M. : IF RAN, 1999. pp. 18–25 [in Russian].
7. Mankovskaya N. B. *Fenomen postmodernizma. Khudozhestvenno-esteticheskiy rakurs* [The phenomenon of postmodernism. Esthetic perspective]. M. SPb. : Tsentr gumanitarnykh initsiativ, 2016. 495 p. [in Russian].
8. Markov A. V. *Postmodern kultura i kultura postmoderna* [Postmodern culture and postmodern culture]. M. : Ripol-Klassik, 2018. 256 p. [in Russian].
9. Pavlov A. V. *Obrazy sovremennosti v XXI veke: metamodernizm* [Images of modernity in the 21st century: Metamodernism] // *Logos*. 2018. T. 28. № 6. pp. 1–19 [in Russian].
10. Pavlov A. V. *Sotsialnaya teoriya: postmodernistskiy povorot – modernistskiy razvorot* [Social theory: postmodern turn – modernistic turnaround] // *Social sciences and modernity*. 2018. № 5. pp. 158–170 [in Russian].
11. Pavlov A. V. *Filosofiya kultury v postpostmodernizme: kriticheskiy analiz*. Avtoreferat diss. [The Philosophy of Culture in Post Postmodernism: A Critical Analysis. Thesis of the dissertation]. 2019. *Rezhim dostupu*: https://iphras.ru/uplfile/zinaida/ROOTED/aspir/autoreferat/pavlov/Pavlov_avtoreferat_signed.pdf. *Data dostupu*: 10.08.2019 [in Russian].
12. Tatarenko A. *Budivnychi muzyky i di-dzhei: funktsiia muzyky u formuvanni poetyky postmodernizmu ta postpostmodernizmu (na materialy serbskoi literatury* [Construction musicians and DJs: the function of music in the formation of poetics of postmodernism and post-postmodernism (based on the material of Serbian literature] // *Musical texture of literary text Intermedial studios* (edited by S. Matsenko). Lviv : Apriori, 2017. pp. 241–252 [in Ukrainian].
13. Akker R. van den, Vermeulen T. 2010. Notes on Metamodernism // *Journal of Aesthetics and Culture*. Vol. 2. Pp. 1–14.
14. Mitchell D. *Cloud Atlas*. London : Random House. 2004. 528 p.
15. *The contemporary British novel since 2000*; edited by James Acheson. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2017. 214 p.
16. *The Routledge companion to 21 century literary fiction*; edited by Daniel O’Gorman and Robert Eaglestone. London-New York : Routledge, 2018. 474 p.